

Nr 71.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till den sociala hemhjälpverksamheten; given Stockholms slott den 7 februari 1947.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande statsrådet hemställt.

GUSTAF.

Eije Mossberg.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 7 februari 1947.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och ecklesiastikdepartementen anför statsrådet Mossberg följande.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under femte huvudtiteln, punkterna 107 och 108, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1947/48 beräkna följande anslag:

Bidrag till avlönande av hemvårdarinnor, förslagsanslag kronor 2 500 000
Prov- och kompletteringskurser för hemvårdarinnor, reservationsanslag » 200 000

Jag anhåller nu att till fortsatt behandling få upptaga hithörande spörsmål.

Gällande bestämmelser m. m.

Bidrag till avlönande av hemvårdarinnor. Grunderna för statsbidrag till den sociala hemhjälpssverksamheten ha fastställts av 1943 års riksdag (prop. nr 332, rd. skr. nr 512). Föreskrifter i ämnet ha meddelats i kungörelsen den 31 december 1943 (nr 947). Kungörelsen innehåller bland annat föreskrifter i följande hänseenden.

Statsbidrag för avlönande av hemvårdarinna må utgå till kommun eller, där kommun ej själv bedriver social hemhjälpssverksamhet, till enskild sammanslutning, som anordnat dylik hjälpverksamhet enligt bestämmelserna i kungörelsen. Heltidsanställd hemvårdarinna skall enligt dessa bestämmelser åtnjuta *dels* en grundlön av minst 1 500 kronor för år jämte tre ålders-tillägg, vart och ett å 100 kronor, efter tre, sex och nio års väl vitsordad tjänstgöring, ävensom dyrtidstillägg enligt de för distriktssköterska gällande grunder, *dels ock* hyresersättning motsvarande ortens pris för en fullgod möblerad bostad om ett rum och kök eller kokvrå jämte värme och lyse. I stället för hyresersättning må bostad av nyssnämnd beskaffenhet jämte värme och lyse kostnadsfritt tillhandahållas. Heltidsanställd hemvårdarinna skall vidare äga rätt till årlig semester samt till lön vid tjänstledighet till följd av sjukdom m. m. enligt i kungörelsen meddelade närmare föreskrifter.

Deltidsanställd hemvårdarinna skall åtnjuta en lön av minst 5 kronor för varje hel arbetsdag eller däremot svarande belopp för del av arbetsdag, dock att hennes lön för helt år ej må understiga ett belopp motsvarande lönen för 80 hela arbetsdagar.

Hemvårdarinna äger utfå ersättning för kostnader för resor i tjänsten enligt de grunder huvudmannen för hemhjälpssverksamheten bestämmer. Tillika skall, där så lämpligen kan ske, telefon kostnadsfritt beredas henne.

Statsbidrag till avlönande av hemvårdarinna utgår för heltidsanställd befattningshavare med 1 000 kronor om året för tid, under vilken befattningen uppehålls av ordinarie innehavaren eller av vikarie med i kungörelsen föreskriven kompetens, samt för deltidanställd befattningshavare med 2 kronor för hel arbetsdag eller däremot svarande belopp för del av arbetsdag. Därjämte skola stadgade ålderstillägg utgå av statsmedel. Oavsett vad sålunda stadgas må statsbidrag, oberäknat bidrag till ålderstillägg, ej till någon kommun utgå med högre sammanlagt belopp än som motsvarar, vad angår stad 25 kronor för varje påbörjat hundratal av stadens folkmängd och, vad angår annan kommun, 50 kronor för varje påbörjat hundratal av kommunens folkmängd. Om synnerliga skäl därtill äro må socialstyrelsen dock medgiva förhöjning av sagda belopp till högst 40 kronor för stad och högst 75 kronor för annan kommun. Från det sålunda beräknade statsbidraget skola vid utbetalningen dragas två femtedelar av det belopp, som influtit i avgifter för lämnad hemhjälp under den tid statsbidraget avser.

Statsbidrag må utgå endast försåvitt vederbörande landsting eller stad, som ej deltagit i landsting, lämnar ett bidrag till verksamheten, som uppgår till minst halva statsbidraget, ålderstillägg oberäknat.

Ansökan, som avser bedrivande av hemhjälpssverksamhet i kommun på landet, skall äga företräde före ansökan, som avser bedrivande av sådan verksamhet i stad.

Statsbidrag beviljas av socialstyrelsen, som före varje kalenderårs utgång

skall meddela beslut i anledning av inkomna statsbidragsansökningar avseende det därpå följande året.

Beviljat statsbidrag utbetalas av vederbörande länsstyrelse efter rekvisition. Under juli månad varje år skall länsstyrelse utan rekvisition utbetala förskott å statsbidraget till den som jämväl under föregående kalenderår bedrivit hemhjälpverksamhet.

Statsbidrag till social hemhjälpverksamhet har utgått från och med kalenderåret 1944. Enligt riksdagens medgivande fick för nämnda år utgå bidrag till avlönande av högst 500 heltidsanställda eller ett däremot svarande antal deltidsanställda hemvårdarinnor. Nämnda antal har sedermera ökats med 500 för varje kalenderår och utgör för år 1947 högst 2 000.

Enligt av socialstyrelsen lämnade uppgifter har antalet ansökningar och beviljade statsbidrag för åren 1944—1947 utgjort följande.

Å r	Ansökningar				Beviljade statsbidrag				
	från		avseende		till		för antal hemvårdarinnor		
	kommuner, i allt	därav städer	hemvårdarinnor, i allt	därav deltidsanställda	kommuner, i allt	därav städer	heltidsanställda	deltidsanställda	Summa
1944.....	631	93	913	77	448	1	494	18	512
1945.....	904	99	1 314	112	820	23	984	54	1 038
1946.....	1 126	110	1 701	111	1 125	110	1 479	63	1 542
1947.....	1 224	112	2 019	121	1 222	114	1 891	117	2 008

De beviljade anslagen till bidrag till avlönande av hemvårdarinnor samt belastningen å desamma i vad de avse tidigare budgetår framgå av följande sammanställning.

Budgetår	Anslag kronor	Nettoutgifter kronor
1944/45	480 000	261 307
1945/46	960 000	669 444
1946/47	1 440 000	—

Prov- och kompletteringskurser för hemvårdarinnor. Utbildningen av hemvårdarinnor sker *dels* vid utbildningsanstalter, till vilka statsbidrag utgår från anslag under åttonde huvudtiteln, *dels ock* vid 3-månaderskurser, till vilka anslag utgår under ifrågavarande rubrik. Föreskrifter rörande dispositionen av sistnämnda anslag ha meddelats i brev till socialstyrelsen den 18 maj 1945. Kurserna skola anordnas av socialstyrelsen efter samråd med överstyrelsen för yrkesutbildning och lantbruksstyrelsen. Kurserna äro avsedda för dem som, utan att ha genomgått särskild utbildning för hemvårdarinneryrket, önska förvärva kompetens som hemvårdarinnor. För budgetåret 1946/47 har för nu ifrågavarande ändamål anvisats ett reservationsanslag av 221 500 kronor.

Socialstyrelsens framställningar.

Bidrag till avlönande av hemvårdarinnor. I skrivelse den 4 november 1946 har socialstyrelsen framlagt förslag rörande statsbidrag till den sociala hemhjälpverksamheten.

Styrelsen anför, att 1941 års befolkningsutredning vid planläggningen av den statsunderstödda sociala hemhjälpverksamheten räknade med att den samma vid full utbyggnad skulle komma att omfatta 2 800 befattningshavare. Socialstyrelsens hittills gjorda erfarenhet pekar, anför styrelsen, mot att detta antal väsentligt kommer att behöva ökas. Styrelsen föreslår, att utbyggandet tills vidare måtte ske i samma takt som hittills, alltså med 500 hemvårdarinnor årligen, så att verksamheten under 1948 kommer att omfatta 2 500 heltidsanställda eller ett däremot svarande antal deltidsanställda hemvårdarinnor.

Med utgångspunkt från nu gällande statsbidragsbestämmelser för avlönande av hemvårdarinnor beräknar styrelsen medelsbehovet för budgetåret 1947/48 till 1 920 000 kronor. Emellertid anser styrelsen sig ej kunna underlåta att föreslå en förbättring av hemvårdarinnornas löneställning och som följd därav ändrade statsbidragsbestämmelser. Härom har styrelsen anført följande.

Reglering av lönerna för befattningshavare i såväl statens som kommunernas, däri inbegripet landstingens, tjänst förberedes i den mån den ej redan beslutats. Vad angår de landstingsanställda ha hösten 1946 antagits nya löneplaner, som för befattningshavare, vilkas arbete närmast kan jämföras med en hemvårdarinna, medföra löner, som avsevärt överstiga de för hemvårdarinnor gällande. Den såsom villkor för statsbidrag föreskrivna minimilönen för hemvårdarinna utgör enligt nu gällande bestämmelser 1 500 kronor jämte dyrtidstillägg efter för närvarande 19,6 % eller 294 kronor. Förmånen av fri bostad kan enligt styrelsens mening värderas till i genomsnitt 600 kronor samt den kost, som består i de besökta hemmen, till 300 kronor. De sammanlagda löneförmånerna kunna alltså uppskattas till (1 500 + 294 + 600 + 300) 2 694 kronor eller i avrundat tal 2 700 kronor. Socialstyrelsen anser det ligga närmast till hands att jämföra hemvårdarinnornas löner med de löner, som fastställts att efter den 1 januari 1947 gälla för viss inom sjukvården arbetande personal. Den personalgrupp, som med avseende å utbildning och arbetsuppgifter närmast synes böra komma i fråga vid en sådan jämförelse, är undersköterskorna. Dessa rekryteras från sjukvårdsbiträdeskåren och få genomgå en särskild utbildningskurs om 8 veckor för erhållande av kompetens till undersköterskebefattning. Ifrågavarande befattningar ha från och med den 1 januari 1947 placerats i 5:e lönegruppen i landstingens lönerегlemente. Lönen i nämnda lönegrupp, lägsta dyrorts-klassen, 3 564 kronor, motsvarar exakt lönen i samma lönegrad i den nya statliga dyrortsgraderade löneplanen. I nämnda belopp har inräknats 6 procent rörligt tillägg.

Därest man även i fortsättningen skall kunna i konkurrens med andra närstående yrken erhålla en tillfredsställande rekrytering till hemvårdarinne-yrket, är det oundgängligt, att även hemvårdarinnornas löner undergå en

med hänsyn till deras kompetens och arbetsuppgifter skälig höjning. Styrelsen föreslår, att lönerna för hemvårdarinnorna uppräknas till belopp, som närmast motsvarar nämnda lönegrad. I enlighet härmed torde den kontanta minimilönen böra höjas till 2 500 kronor. Härå bör utgå dyrtidstillägg efter samma grunder, som efter den 1 januari 1947 gälla för landstingens befattningshavare. Enligt nuvarande index skulle detta medföra en höjning med 6 procent eller 150 kronor. Om härtill lägges förmånen av fri bostad och delvis fri kost, vilka förmåner av styrelsen värderats till sammanlagt 900 kronor, skulle hemvårdarinnans sammanlagda löneförmåner uppgå till minst $(2\,500 + 150 + 900)$ 3 550 kronor. Därest riksdagen fattar beslut om höjning av lönerna, torde detta böra givas retroaktiv giltighet från och med den 1 januari 1947, så att det högre statsbidraget kan utbetalas för hela detta år under förutsättning att den högre minimilönen och det högre landstingsbidraget utgår. Därest i något fall så icke skulle ske torde de äldre statsbidragsgrunderna böra tillämpas ännu för nämnda år, då bidragen i princip beviljas redan under år 1946.

Socialstyrelsen anser det vara uteslutet, att de ökade utgifter för hemvårdarinnornas avlöande, som den föreslagna lönehöjningen drar med sig, skulle bäras helt av huvudmannen. En förutsättning för löne regleringens genomförande är därför ökade bidrag från staten och landstingen. Socialstyrelsen föreslår, att statsbidrag från och med den 1 januari 1947 i regel skall utgå med 1 400 kronor under villkor att landstingens bidrag blir minst 700 kronor. Kommunerna själva skulle då få bidraga med 1 150 kronor förutom kostnader för administration och resor. Enligt gällande bestämmelser svarar av utgifterna för varje hemvårdarinna staten för 1 000 kronor, landstingen för 500 kronor och kommunerna, fransett utgifter för administration och resor, för minst 894 kronor.

Beträffande de deltidanställda hemvårdarinnorna föreslår socialstyrelsen, att statsbidraget höjes från 2 kronor per dag till 3 kronor per dag under förutsättning att landstingsbidraget höjes från nuvarande belopp av minst 1 krona per dag till minst 1 krona 50 öre per dag samt att de deltidanställda hemvårdarinnornas minsta daglön höjes från nuvarande 5 kronor till 7 kronor.

Därest gällande löneförmåner för hemvårdarinnor bibehållits skulle, såsom förut nämnts, under budgetåret 1947/48 ha erfordrats ett belopp av 1 920 000 kronor. Med hänsyn till de ökade statsbidrag, som styrelsen föreslagit, samt med beaktande av att bidragen utbetalas årsvis i efterskott beräknar styrelsen medelsbehovet för hemvårdarinnornas grundlön till $(2\,000 \times 1\,400)$ 2 800 000 kronor.

Vid dessa beräkningar har hänsyn ej tagits till medelsbehovet för statsbidrag till ålderstillägg till hemvårdarinnor. Då sådana tillägg komma att utgå först från och med år 1947, ha några medel för ändamålet ej hittills behövt anvisas. Antalet hemvårdarinnor, som under nämnda år bli berättigade till ålderstillägg, uppskattar styrelsen till omkring 1 000. Enligt nu gällande bestämmelser skola ålderstilläggen utgöra 100 kronor och helt bekostas av statsmedel.

Socialstyrelsen föreslår emellertid, att ålderstilläggen skola höjas till 150 kronor att, såsom hittills, utgå efter 3, 6 och 9 års tjänstgöring. Även efter en sådan höjning skulle ålderstilläggen väsentligt understiga de för lönegrad Ca 5 gällande ålderstilläggen. Ett belopp på 150 000 kronor skulle vara erforderligt för utbetalande av de föreslagna ålderstilläggen under år 1947.

Vidare föreslår styrelsen, att kallortstillägg, helt bestridda av statsmedel, skola utgå till heltidsanställda hemvårdarinnor i Norrland enligt de bestämmelser, som gälla för statens befattningshavare såväl i avseende å tilläggens belopp som indelningen i kallortsklasser. Bristen på hemvårdarinnor är nämligen påfallande i dessa län och en tydlig tendens har visat sig att i tjänst varande befattningshavare efter någon tid söka sig söderut.

För bestridande av kostnader för kallortstillägg beräknas 70 000 kronor komma att åtgå.

Anslagsbehovet för budgetåret 1947/48 beräknas alltså av socialstyrelsen till (2 800 000 + 150 000 + 70 000) 3 020 000 kronor.

Härjämte anför socialstyrelsen, att därest ovan angivna löneförbättringar komma till stånd, hemvårdarinnornas pensionsförhållanden böra bli föremål för reglering.

I sin förenämnda skrivelse har socialstyrelsen icke föreslagit någon principiell ändring i gällande bestämmelser rörande maximering av statsbidraget till den sociala hemhjälpen i förhållande till folkmängden i vederbörande kommun. I skrivelse, som inkommit till socialdepartementet den 16 januari 1947, har socialstyrelsen emellertid föreslagit, att ifrågakvarande maximibestämmelser skola upphävas.

Socialstyrelsen anför, att nuvarande föreskrifter i hög grad missgynna de mindre kommunerna. Kommuner, vilkas invånarantal ligger väsentligt under 2 000 och som följaktligen få vidkännas en kraftig reducering av statsbidragets storlek, ha med nuvarande statsbidragsregler svårt att anställa hemvårdarinnor.

Styrelsen erinrar om följande av befolkningsutredningen på sin tid anförda motivering för statsbidragets maximering (SOU 1943: 15 sid. 72).

När det gäller en relativt ny verksamhet med så okända utvecklingsmöjligheter som här, måste statsbidraget tydligen på något sätt begränsas, om det överhuvudtaget skall vara möjligt att närmare beräkna de kostnader, som staten och indirekt landstingen ikläda sig. — I avvaktan på vidare erfarenhet om kommunernas och landstingens intresse för saken torde man till en början lämpligen kunna uppställa den regeln, att statsbidrag ej må utgå för större antal hemvårdarinnor, än som motsvarar en heltidsanställd hemvårdarinna, eller däremot svarande deltidsanställd arbetskraft på 4 000 invånare i städerna och på 2 000 invånare på landsbygden. Motivet för den strängare regeln för städerna än för landsbygden är dels att avståndet mellan hemmen på landsbygden är relativt större, dels att stadsbefolkningen i allmänhet torde hava större möjlighet att anskaffa erforderlig hemhjälp än lantbefolkningen.

Styrelsen omnämner, att åtskilliga landsbygdskommuner med befolkningstal betydligt understigande 2 000 ha ansett sig ha fullt behov av en heltidsanställd hemvårdarinna och att många även anställt sådan, oaktat kommunen kommit att få bära en större andel av utgifterna för hennes avlönande än vad en kommun med större invånarantal måst göra. Vidare anför sty-

relsen, att enligt de på folkräkningen 1940 grundade befolkningsciffrorna endast 576 av landets dåvarande 2 406 landskommuner hade 2 000 invånare eller därutöver. 1 171 landskommuner hade mindre än 1 000 invånare. Då varje hemvårdarinna, beräknat efter nuvarande löner, kostar i runt tal minst 2 900 kronor, betyder detta, anför styrelsen, att kommuner med över 2 000 invånare själva få satsa 1 400 kronor på varje befattningshavare [2 900 — (1 000 kronor i statsbidrag + 500 kronor i landstingsbidrag)], medan kommuner med under 1 000 invånare själva få bidra med belopp på minst 2 150 kronor [2 900 — högst (500 + 250)].

Styrelsen anför vidare, att man vid planläggningen av den sociala hemhjälsverksamheten räknade med att deltidсанställning av hemvårdarinnor skulle bli en lämplig lösning på hemhjälsproblemet i de mindre kommunerna. Härjämte erbjuder sig möjligheten till sammanslutning i kommunalförbund för ordnande av den sociala hemhjälsverksamheten. Båda dessa utvägar ha emellertid i praktiken visat sig vara förknippade med avsevärda svårigheter.

Härefter har socialstyrelsen anfört följande.

Vid utdelande av statsbidrag har styrelsen alltmera begagnat sig av den i statsbidragskungörelsen medgivna rätten för styrelsen att vid »synnerliga skäl» bevilja förhöjda statsbidrag. Styrelsen har därvid ansett, att högt skattetryck och gles befolkning motivera en sådan förhöjning. Det är dock styrelsens övertygelse, att den ökade hjälp, som sålunda kunnat lämnas, icke är tillräcklig för de mindre kommunerna. I och med genomförandet av den nya kommunindelningen kommer visserligen här nämnda ojämnheter i statsbidragsgivningen för hemvårdarinneverksamheten att försvinna, men styrelsen anser det vara angeläget, att de mindre kommunerna redan nu i avvaktan på den nya kommunindelningen beredas större lättnad i sina utgifter för verksamheten. Att fixera någon bestämd gräns, vid vilken behov kan anses föreligga av en heltidsanställd hemvårdarinna är synnerligen vanskligt. Erfarenheten har nämligen visat att behovet av hemhjälp varierar mycket å olika orter och i fall, där till synes förhållandena äro sådana att någon större skillnad ej skulle förefinnas. Socialstyrelsen föreslår därför, att gällande maximering av statsbidraget med hänsyn till folkmängden slopas helt.

Genom att riksdagen för varje år bestämmer det högsta antal hemvårdarinnor, till vilkas avlönande statsbidrag får utgå för följande kalenderår, och genom att bidraget till varje hemvårdarinnebefattning maximeras till visst belopp kunna de högsta kostnader, som såväl staten som landstingen arligen komma att åtaga sig, beräknas i förväg.

Enligt socialstyrelsens nyligen verkställda beräkningar torde statsbidraget för år 1947 enligt nuvarande grunder, om man bortser från förhöjning i vissa fall, i runt tal komma att belöpa sig till 1 723 400 kronor. De av styrelsen beviljade förhöjningarna draga för år 1947 en kostnad av omkring 90 000 kronor. Sammanlagda kostnaderna ha alltså beräknats till 1 813 400 kronor.

Därest det av socialstyrelsen föreslagna slopandet av maximeringen genomföres, skulle kostnaden, beräknad efter ett statsbidrag av 1 000 kronor, för 1947 bli 2 000 000 kronor. Om statsmakterna biträda styrelsens förslag om höjning av statsbidraget till hemvårdarinnas avlönande till 1 400

kronor, skulle statens kostnader för 2 000 hemvårdarinnor belöpa sig till 2 800 000 kronor. Då socialstyrelsen i sin skrivelse den 4 november 1946 räknat med detta belopp, föranleder vad styrelsen nu föreslagit ej till någon ändring av det för budgetåret 1947/48 äskade anslaget.

Ett beslut om ändring av statsbidragsgrunderna i enlighet med vad nu föreslagits torde böra givas retroaktiv giltighet fr. o. m. den 1 januari 1947, under förutsättning att landstingsbidrag utgår i relation till de förhöjda statsbidragen. Därest i något fall så icke skulle ske, torde de äldre statsbidragsgrunderna böra tillämpas för år 1947.

Prov- och kompletteringskurser för hemvårdarinnor. I sin skrivelse den 4 november 1946 har socialstyrelsen beräknat, att för budgetåret 1947/48 ett belopp av 268 500 kronor erfordras för utbildning vid kurser av ifrågasvarande slag av erforderligt antal hemvårdarinnor, dock högst 500. Beloppet 268 500 kronor fördelar sig på kostnader för utbildningen 150 000 kronor, stipendier 112 500 kronor samt annonsering och reklam 6 000 kronor. Styrelsen anför i denna del följande.

Befintliga permanenta utbildningsanstalter för hemvårdarinnor med kurser om 15—18 månader beräknas vid full beläggning ha en kapacitet av 175—200 utexaminerade elever årligen. Detta torde motsvara den normala avgången från kåren under ett år. Den föreslagna utökningen måste som hittills säkras genom prov- och kompletteringskurserna.

Styrelsen vill i detta sammanhang påvisa värdet av prov- och kompletteringskurserna ur social synpunkt. Ett stort antal medelålders kvinnor utan andra kvalifikationer än husligt kunnande ha redan nu efter genomgång av dessa kurser kunnat skaffa sig ett självständigt och väl ansett yrke, om de av någon anledning måst söka sig ut på arbetsmarknaden. Detta gäller exempelvis änkor, frånskilda, ogifta mödrar och s. k. hemmadöttrar. För dessa medelålders kvinnor måste en utbildningstid om 15—18 månader anses vara onödigt lång, om de förutom personlig lämplighet ha en god förpraktik.

De stipendier, som för närvarande utgå till elever vid prov- och kompletteringskurserna, ha hittills varit maximerade till 45 kronor per månad. Då riksdagen fastställde detta belopp, motsvarade det de högsta stipendier, som utgingo till elever vid folkhögskolor, lantbruksskolor och yrkesskolor med minst fem månaders kurser. Sedermera ha dock stipendierna vid dessa skolor ökats först till 75 och efter den 1 juli 1946 till 90 kronor per månad. Socialstyrelsen anser det rimligt och dessutom önskvärt ur rekryteringssynpunkt, att stipendierna ökas och föreslår med hänsyn till hemvårdarinnekursernas längd att stipendierna maximeras till 75 kronor per månad. Ett belopp för stipendier av 112 500 kronor ($3 \times 75 \times 500$) är önskvärt.

Socialstyrelsen har under budgetåret 1946/47 till sitt förfogande en summa av 4 000 kronor avsedd för annonsering och reklam för hemvårdarinnekurserna. Då det är alldeles tydligt, att tillströmningen till kurserna avtagit, och då det de närmaste åren är att vänta en minskning i de kvinnliga åldersgrupperna 25—35 år, måste allt göras för att säkra den goda rekrytering, av vilken verksamhetens hela framtid är beroende. En intensivare propaganda är därför nödvändig, och ett belopp av minst 6 000 kronor om året måste beräknas för detta ändamål.

Med hänsyn till den reservation, som beräknas förefinnas å ifrågavarande anslag vid utgången av budgetåret 1946/47, anser styrelsen att medelsanvisningen för nästa budgetår kan begränsas till 200 000 kronor.

Yttranden.

Bidrag till avlöande av hemvårdarinnor. Över socialstyrelsens framställning den 4 november 1946 ha remissyttranden avgivits av statskontoret, allmänna lönenämnden, Sveriges kommunaltjänstemannaförbund samt styrelserna för svenska landstingsförbundet, svenska stadsförbundet och svenska landskommunernas förbund.

Någon erinran mot att hemvårdarinnornas löner bli föremål för omreglering har ej framställts i remissutlåtandena. Däremot ha olika meningar gjort sig gällande beträffande löneförbättringens storlek och lönebestämmelsernas utformning i vissa hänseenden.

Statskontoret har sålunda uttalat, att hemvårdarinnorna icke böra erhålla högre löneställning än statsanställda första köks- och serveringsbiträden, vilka föreslagits uppflyttade från och med den 1 juli 1947 till den nya lönegraden Ce 3.

Allmänna lönenämnden har funnit de framlagda förslagen föranleda allenast såtillvida erinran från nämndens sida, att nämnden icke finner sig böra biträda förslaget att kallortstillägg, helt bestridda av statsmedel, skola utgå till heltidsanställda hemvårdarinnor inom rikets nordliga delar enligt de bestämmelser, som gälla för statens befattningshavare. Enligt lönenämndens förmenande torde, därest särskilt lönetillägg anses erforderligt i dylika fall, sådan förmån böra utgå i form av ödemarkstillägg i huvudsak enligt de grunder, som i detta hänseende gälla beträffande distriktssköterskor.

Svenska landstingsförbundets styrelse har tillstyrkt socialstyrelsens förslag men har bland annat anfört följande.

Socialstyrelsen har till utgångspunkt för sitt löneförslag valt underskötersketjänsterna vid landstingens sjukhus, och häremot är enligt förbundsstyrelsens mening intet att erinra. Dessa undersköterskor komma — liksom landstingens befattningshavare i allmänhet — att från och med år 1947 avlönas enligt bruttolönesystemet och skola sålunda till sjukhuset lämna ersättning för eventuellt erhållen bostad och kost. Fråga är om det icke framdeles kan visa sig lämpligt att övergå till ett dylikt lönesystem jämväl för hemvårdarinnorna. I nuvarande läge, då en snabb lösning av lönefrågan är erforderlig, torde man emellertid, såsom socialstyrelsen föreslagit, få knyta an till det nuvarande systemet.

Svenska stadsförbundets styrelse har icke haft annan erinran mot socialstyrelsens förslag än att styrelsen ansett övergång till bruttolönesystem lämplig.

Styrelsen för svenska landskommunernas förbund har anfört följande.

De nuvarande minimilönerna till hemvårdarinnor framstå som orimligt låga, särskilt om de ses mot bakgrunden av det kollektivavtal, som efter överenskommelse mellan landstingens centrala lönenämnd och svenska kommunalarbetsförbundet gäller för den lägre personalen vid landstingens vårdanstalter och inrättningar från och med år 1947. De i ifrågasatt kollektivavtal fixerade lönerna, som bygga på ett bruttolönesystem på grundval av den nya dyrortsgraderade statliga löneplanen, komma förmodligen inom kort att bli normerande för lönesättningen till närmast jämförbara befattningshavare hos flertalet primärkommuner. Det är sålunda att vänta, att man inom kommunerna allmänt kommer att röra sig med ett bruttolönesystem, som ansluter till den nya statliga löneplanen och som förutsätter, att vederbörande befattningshavare i förekommande fall skall vidkännas avdrag för erhållna naturaförmåner.

Det vore ur flera synpunkter önskvärt, att hemvårdarinnorna utan vidare kunde infogas i denna löneplan. Detta bör också utan olägenhet kunna regleras i författningsväg. Som villkor för erhållande av stats- och landstingsbidrag skulle då bland annat gälla, att hemvårdarinnorna tillerkännes en lön, som motsvarar viss lönegrad i den statliga löneplanen och för erhållna naturaförmåner får vidkännas avdrag enligt fastställda normer. Där hemvårdarinnorna tillhandahålles bostad, skulle värderingen av denna kunna äga rum i stort sett enligt de grunder, som angivas i landstingsavtalet. Värdet av den fria kost, som hemvårdarinnorna erhåller under arbete i hemmen, skulle kunna uppskattas till ett för samtliga hemvårdarinnor och ortsgrupper enhetligt belopp, t. ex. 300 kronor per år.

En placering av hemvårdarinnorna i 4:e lönegraden, d. v. s. samma lönegrad som enligt landstingsavtalet gäller bland annat för examinerad barnsköterska, vårdarinnorna å skol- och vårdhem samt undersköterska, torde genomsnittligt ge minst vad socialstyrelsens förslag inrymmer.

Sveriges kommunaltjänstemannaförbund har förklarat sig icke kunna dela socialstyrelsens uppfattning, att den kost, som består hemvårdarinnorna i hemmen, i genomsnitt kan värderas till 300 kronor per år. Förbundet finner även den av socialstyrelsen föreslagna lönesättningen för låg.

Frågan huruvida de föreslagna lönerna skola ha karaktären av icke blott minimilöner utan även maximilöner har berörts i de yttranden, som avgivits av styrelsen för svenska landskommunernas förbund samt Sveriges kommunaltjänstemannaförbund.

Styrelsen för svenska landskommunernas förbund anför härom.

Redan nu har ett stort antal kommuner tillerkänt hemvårdarinnorna en avlöning, som närmar sig och i vissa fall t. o. m. överskrider vad socialstyrelsens förslagit. Detta har lett till att kommuner, som icke ansett sig ha råd att betala mera än minimilönen, i stor utsträckning blivit utan hemvårdarinnor. Även om lönen på sätt ovan ifrågasatts dyrortsgraderas, torde vara att förvänta att kommuner med goda ekonomiska resurser komma att överbjuda andra kommuner genom placering av hemvårdarinnorna i högre lönegrad. Detta förhållande måste i längden bli ohållbart och leder framför allt till att fördelningen av den tillgängliga arbetskraften på detta område

sker utan hänsynstagande till det faktiska behovet. Enligt styrelsens mening är det därför nödvändigt att i samband med genomförandet av den genomsnittligen mycket avsevärda höjning, som en placering i fjärde lönegraden skulle innebära, vidtaga åtgärder för förhindrande av en sådan utveckling, på vilken i första hand landsorten skulle bli lidande. Lönen bör därför icke få karaktären endast av minimilön utan den bör samtidigt även vara maximilön. Kommun, som utbetalar högre lön eller som underlåter att göra föreskrivna avdrag i syfte att från andra kommuner draga till sig arbetskraft, bör gå miste om stats- och landstingsbidraget. Tillsynsorganet bör ha rätt att medgiva undantag från denna regel i sådana fall, då redan anställd befattningshavare tillförsäkrats högre lön.

Sveriges kommunaltjänstemannaförbund har däremot särskilt framhållit vikten av att de blivande bestämmelserna få karaktären av minimibestämmelser och att avsikten med de i statsbidragskungörelsen fastställda beloppen icke är, att de skola bli normerande för lönesättningen för hemvårdarinnorna. Dessas löner böra liksom hittills fastställas efter förhandlingar mellan de kommunala myndigheterna och hemvårdarinnornas organisationer.

Socialstyrelsens förslag har i vad det avser fördelningen av kostnaderna mellan staten och övriga parter i regel ej mött erinran i remissyttrandena.

Svenska landskommunernas förbunds styrelse har särskilt framhållit, att, även om lönerna såsom förbundsstyrelsen föreslagit skulle dyrortsgraderas, ingen anledning finns att dyrortsgradera stats- och landstingsbidragen.

Svenska landstingsförbundets styrelse har emellertid anmält tveksamhet såvitt angår de av socialstyrelsen föreslagna reglernas tillämpning under år 1947. Härom har förbundsstyrelsen yttrat.

Socialstyrelsen har föreslagit, att lönerna redan fr. o. m. den 1 januari 1947 skola ökas. Emellertid ha landstingen vid årets lagtima möten beviljat sina bidrag till hemvårdarinnornas löner för nästa år efter nu gällande grunder och för en ökning av dessa belopp äro rätteligen nya landstingsbeslut erforderliga.

Emellertid ha landstingen icke heller haft möjlighet att taga ställning i detalj till de nya lönerna för sina egna befattningshavare, utan hava bemyndigat förvaltningsutskotten att slutligt godkänna dessa löner. Huruvida de bemyndiganden, som sålunda givits, kunna anses i samtliga landsting innebära befogenhet för förvaltningsutskotten att jämväl besluta om höjning av landstingets anslag till hemvårdarinnornas avlöning är ovisst. I varje fall torde försiktigheten bjuda, att man räknar med att icke alla förvaltningsutskotten komma att taga på sig ansvaret för en dylik anslagsförhöjning.

Socialstyrelsen har tydligen räknat härmed och ansett, att i dylika fall lönen till hemvårdarinnan ävensom statsbidraget skall utgå efter nuvarande grunder. Det torde emellertid knappast vara tillfredsställande, att en enskild befattningshavare skall gå miste om en som skäligen ansedd löneförbättring, därför att förslag om lönereglering framkommit så sent, att vederbörande kommunala myndighet ej kunnat besluta härom. Ur denna synpunkt kan

det ifrågasättas, huruvida icke staten såsom ett provisorium under nästa år borde svara jämväl för den andel — 200 kronor — som rätteligen bort åvila landstingen.

I samband med nu ifrågavarande spørsmål har *svenska landskommunernas förbunds styrelse* berört vissa i socialstyrelsens framställning ej behandlade frågor. Förbundsstyrelsen har sålunda bland annat anfört följande.

Då ändringar nu måste företagas i gällande statsbidragskungörelse, vill styrelsen påpeka, att det icke beträffande statsbidraget är nödvändigt med det omständliga förskotts-förfarande, som regleras i kungörelsen. I förenklande syfte — främst för statsverket — kan förskottet slopas utan att detta vållar kommunerna svårigheter.

Över socialstyrelsens senare framställning ha remissyttranden avgivits av statskontoret, styrelserna för svenska landstingsförbundet och svenska stadsförbundet samt svenska landskommunernas förbund.

Statskontoret har avstyrkt bifall till framställningen och därvid anfört följande.

Såsom socialstyrelsen framhållit, läser den nya kommunindelning, vars slutliga genomförande beräknats till den 1 januari 1950, i stort sett komma att undanröja de mindre gynnsamma verkningar, som nu gällande bestämmelser om maximering av statsbidraget i förhållande till folkmängden medfört för landskommuner med ett invånarantal understigande 2 000. Statskontoret anser sig därjämte böra understryka den möjlighet, som förefinnes för styrelsen att begagna sig av den i statsbidragskungörelsen medgivna rätten att bevilja förhöjt statsbidrag, varigenom maximalt bidrag till landskommun för en hemvårdarinna kan utgå redan då invånarantalet överstiger 1 300.

I övriga yttranden har socialstyrelsens framställning tillstyrkts. *Svenska stadsförbundets styrelse* har i sitt yttrande påpekat, att den maximering av statsbidraget i förhållande till folkmängden, som enligt socialstyrelsens förslag nu skulle avskaffas, icke har betydelse för landskommuner i fullt ut den omfattning, som i den remitterade skrivelsen förutsättes. Avgörande härför är icke om folkmängden understiger eller uppnått 2 000 invånare utan om den utgör högst 1 900 invånare eller mera. Beträffande städerna anmärkes till komplettering av skrivelsens uppgifter, att maximeringen gör sig gällande i de fall, då folkmängden icke överstiger 3 900 invånare. Enligt senaste tillgängliga officiella befolkningsstatistik, den 1 januari 1946, var detta förhållandet i 25 av rikets då 125 städer.

Prov- och kompletteringskurser för hemvårdarinnor. I remissyttrandena har erinran mot socialstyrelsens förslag i denna del framförts endast av *statskontoret*, som ansett det tveksamt, om den begärda höjningen till 6 000 kronor av kostnaderna för annonsering och reklam kan vara behövlig.

Föredraganden.

1941 års befolkningsutredning, vars förslag i ämnet ligger till grund för de nu tillämpade reglerna om statsbidrag till den sociala hemhjälpssamheten, beräknade, att verksamheten efter utbyggnad skulle komma att omfatta ca 2 800 heltidsanställda hemvårdarinnor. Beräkningen byggde på den förutsättningen, att statsbidrag ej finge utgå för större antal hemvårdarinnor än som motsvarar en heltidsanställd hemvårdarinna eller däremot svarande deltidanställd arbetskraft på 4 000 invånare i städerna och på 2 000 invånare på landsbygden. Denna begränsning ansågs i sin tur lämpligen kunna gälla till en början i avvaktan på vidare erfarenhet av kommunernas och landstingens intresse för saken.

För kalenderåret 1947 utgår statsbidrag till högst 2 000 heltidsanställda eller däremot svarande antal deltidanställda hemvårdarinnor. Erfarenheterna av verksamheten ha genomgående varit goda. Utvecklingen under de år, som gått sedan statsbidrag till verksamheten infördes, torde ha gjort behovet och värdet av denna hjälpform än mera framträdande än tidigare. Jag förordar därför, att verksamheten, såsom socialstyrelsen föreslagit, under ytterligare ett år utbygges i samma takt som hittills. Antalet hemvårdarinnor, till vilkas avlöning statsbidrag utgår, bör sålunda för kalenderåret 1948 ökas med 500 och utgöra högst 2 500 heltidsanställda eller däremot svarande antal deltidanställda hemvårdarinnor.

Med den sålunda av mig förordade utbyggnaden kommer verksamhetens omfattning att närma sig den av befolkningsutredningen angivna ramen. I likhet med socialstyrelsen hyser jag den uppfattningen, att en utbyggnad utöver denna ram kommer att visa sig erforderlig. Innan en sådan ytterligare utbyggnad kommer till stånd anser jag det emellertid nödvändigt, att en utredning rörande behovet av och riktlinjerna för utbyggnaden verkställs i sådan tid, att förslag i ämnet kan föreläggas 1948 års riksdag. I samband med utredningen böra bland annat upptagas vissa av mig i det följande berörda spörsmål.

Emellertid torde det, oavsett vad jag sålunda anfört, vara nödvändigt att vissa ändringar i gällande föreskrifter vidtagas redan för innevarande och nästkommande kalenderårs verksamhet. Jag övergår nu till att behandla dessa frågor.

Enligt gällande bestämmelser skall heltidsanställd hemvårdarinna åtnjuta — bortsett från ålderstillägg — dels en grundlön av minst 1 500 kronor för år jämte dyrtidstillägg enligt de för distriktssköterska gällande grunder dels ock hyresersättning eller fri bostad. Värdet av dessa förmåner jämte fri kost i viss utsträckning under tjänstgöringen beräknas av socialstyrelsen till ca 2 700 kronor för år. Socialstyrelsen har föreslagit, att dessa avlöningvillkor skola förbättras. Jag är ense med socialstyrelsen rörande nödvändigheten härav. För att den sociala hemhjälpen skall kunna

fylla sin uppgift måste relativt höga krav ställas på hemvårdarinnornas kvalifikationer. Löneutvecklingen inom närliggande yrkesområden torde under senare tid ha varit sådan, att en tillfredsställande rekrytering icke säkerställes med nu gällande minimilöner.

Svenska landstingsförbundet, svenska stadsförbundet och svenska landskommunernas förbund ha i remissyttrandena framhållit, att lönebestämmelserna böra bygga på systemet med bruttolön. Sistnämnda förbund har dessutom föreslagit, att lönebestämmelserna skola helt anknytas till den dyrortsgraderade löneplan, som sedan den 1 januari 1947 tillämpas av landstingen och som från och med den 1 juli 1947 blir gällande för vissa statens befattningshavare. Otvivelaktigt kunna vissa skäl åberopas för att tillämpa bruttolönesystemet och för att även i övrigt närmare anknyta till de för andra befattningshavare gällande löneplanerna. Jag är dock icke beredd att i detta sammanhang förorda en så genomgripande omläggning av lönebestämmelserna som dessa åtgärder skulle innebära. Spörsmålet härom bör upptagas till grundligare prövning i samband med förenämnda utredning rörande riktlinjerna för verksamheten på längre sikt. Tills vidare bör anknytning ske till de nu gällande reglerna.

Av landskommunernas förbund framfört förslag om ändring av lönebestämmelsernas nuvarande karaktär därhän, att de icke blott reglera den lägsta lön, som måste utgå för att statsbidrag skall kunna erhållas, utan även maximera lönen för hemvårdarinnorna, kan jag icke biträda.

Socialstyrelsens förslag innebär, att de sammanlagda löneförmånerna för heltidsanställd hemvårdarinna enligt styrelsens beräkningssätt skulle komma att nära motsvara förmånerna enligt lönegraden 5, lägsta dyrortsgrupp, i den nya statliga dyrortsgraderade löneplanen (3 660 kronor för år inberäknat rörligt tillägg om 9 procent, vilken procentsats motsvarar levnads-kostnadsindex för första kvartalet 1947). Statskontoret har föreslagit, att jämförelse i stället skall göras med lönegrad 3 i samma löneplan (i lägsta ortsgrupp 3 336 kronor för år inberäknat rörligt tillägg). Landskommunernas förbund, vilket såsom förut nämnts ansett lönerna böra dyrortsgraderas, har föreslagit inplacering i lönegrad 4. För min del ansluter jag mig i förevarande hänseende till socialstyrelsens uppfattning. Den av socialstyrelsen gjorda jämförelsen med sådana undersköterskor vid landstingens sjukvårdsanstalter, vilka genomgått en åtta veckors utbildningskurs, synes mig rimlig. Jag förordar sålunda, att den kontanta grundlönen för heltidsanställd hemvårdarinna skall utgöra minst 2 500 kronor för år jämte rörligt tillägg enligt de för landstingens och — från och med den 1 juli 1947 — för statens befattningshavare gällande reglerna. Med nuvarande levnads-kostnadsindex blir det rörliga tillägget 225 kronor för år. Härtill kommer liksom hittills fri bostad och fri kost i viss omfattning, vilka förmåner kunna värderas till ca 900 kronor för år. Tillhoppa skulle sålunda heltidsanställd hem-

vårdarinnas förmåner uppgå till minst ca (2 500 + 225 + 900) 3 625 kronor för år.

Jag biträder likaledes socialstyrelsens förslag att lönen för deltidanställda hemvårdarinnor skall höjas från minst 5 till minst 7 kronor för hel arbetsdag.

Enligt nu gällande bestämmelser utgår statsbidrag till heltidsanställd hemvårdarinna med 1 000 kronor för år under förutsättning att vederbörande landsting bidrar med 500 kronor. Socialstyrelsen har föreslagit, att bidragen skola höjas till 1 400 respektive 700 kronor. Till deltidanställd hemvårdarinna utgår nu statsbidrag med 2 kronor för hel arbetsdag under förutsättning att landstingsbidrag utgår med en krona för dag. Socialstyrelsen har föreslagit höjning av dessa bidrag till 3 kronor respektive en krona 50 öre för dag. Socialstyrelsens förslag innebär i stort sett ett bibehållande av nuvarande fördelning av kostnaderna mellan staten, landstingen och kommunerna. Jag har icke något att erinra mot styrelsens ifrågavarande förslag.

Jag har icke heller någon erinran mot den av socialstyrelsen föreslagna höjningen av ålderstilläggen till heltidsanställd hemvårdarinna från 100 till 150 kronor. Dessa tillägg böra liksom nu är fallet utgå helt av statsmedel.

Enligt socialstyrelsens förslag skola kallortstillägg, helt bestridda av statsmedel, utgå till heltidsanställda hemvårdarinnor enligt de bestämmelser, som gälla för statens befattningshavare såväl med avseende å tilläggens belopp som indelningen i kallortsklasser. Allmänna lönenämnden har däremot ansett, att därest särskilt lönetillägg anses erforderligt för hemvårdarinnor i rikets nordliga delar, sådan förmån bör utgå i form av ödemarkstillägg i huvudsak enligt de grunder, som i detta hänseende gälla beträffande distriktssköterskor. Bestämmelser om kallortstillägg finnas i de olika avlöningsreglementena samt i kungörelsen den 15 juni 1939 (nr 425). Kallortstilläggen utgå enligt sex kallortsklasser med belopp, som variera från 90 till 720 kronor för år. Tilläggens belopp är oberoende av befattningshavarnas löneställning. Kallortsområdet omfattar Norrbottens och Västerbottens län samt vissa delar av Västernorrlands, Jämtlands och Kopparbergs län. Ödemarkstillägg till avlönande av distriktssköterskor utgå enligt kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 227) inom Västerbottens läns lappmark, Norrbottens läns lappmark och område norr om polcirkeln samt västra delarna av Jämtlands län, dock att skälig jämkning av omfördälda begränsning kan i förekommande fall av Kungl. Maj:ts medgivnas. Ödemarkstillägg för distriktssköterska utgår av statsmedel med högst 500 kronor för år.

Jag finner det sannolikt, att i vissa delar av Norrland särskilda svårigheter kunna föreligga att förvärva och behålla dugliga hemvårdarinnor. Jag är därför beredd att föreslå förhöjt statsbidrag för hemvårdarinnor i dessa landsdelar. Jag ansluter mig därvid till den av allmänna lönenämnn-

den uttalade uppfattningen att tilläggsförmånerna böra utgå inom de områden, som räknas till ödemarksområden enligt förenämnda kungörelse. Jag förordar sålunda, att ett särskilt ödemarkstillägg skall utgå av statsmedel till avlönande av hemvårdarinnor inom ifrågavarande områden. Tilläggets belopp synes lämpligen böra bestämmas till högst 400 kronor för år. Tillägget synes böra utgå med hänsynstagande till beloppet av det ödemarkstillägg, som utgår till distriktssköterskan i distriktet.

Socialstyrelsen har föreslagit, att de nya bestämmelserna skola erhålla giltighet från och med den 1 januari 1947. Landstingsförbundet har — under åberopande av att landstingen redan år 1946 fattat beslut rörande statsbidrag till verksamheten under år 1947 — ifrågasatt, att staten för år 1947 skall bestrida jämväl det belopp av 200 kronor per heltidsanställd hemvårdarinna, varmed landstingsbidraget skall ökas enligt de föreslagna bestämmelserna. Med hänsyn till att den allmänna löneregleringen för statens befattningshavare genomföres först från och med den 1 juli 1947, anser jag icke skäl föreligga för att de nya bestämmelserna rörande den sociala hemhjälpen givas tillämpning från tidigare tidpunkt. Jag kan icke heller förorda, att staten skall bära någon del av ökningen av landstingsbidraget för år 1947. Om något landsting icke lämnat sitt förvaltningsutskott sådan fullmakt, att utskottet kan besluta om det högre landstingsbidraget, synes beslutet utan avsevärd olägenhet kunna anstå till landstingets ordinarie sammanträde i september. Skulle något landsting icke bevilja det högre bidraget för senare halvåret 1947, torde de hittills gällande reglerna för landstingsområdets del få tillämpas för hela detta år. Om huvudman icke tillerkänner hemvårdarinna den högre lönen för ifrågavarande halvår torde detsamma få gälla.

Ett undantag från vad nu sagts bör dock gälla höjningen av ålderstilläggens belopp. Denna höjning bör av praktiska skäl gälla fr. o. m. den 1 januari 1947.

Enligt nu gällande bestämmelser är statsbidragsrätten i överensstämmelse med befolkningsutredningens förenämnda förslag principiellt begränsad till en heltidsanställd hemvårdarinna på 4 000 invånare i stad och en heltidsanställd hemvårdarinna på 2 000 invånare i annan kommun. Bestämmelserna äro dock så utformade, att kommun erhåller fullt statsbidrag till en heltidsanställd hemvårdarinna om dess befolkningstal överstiger 3 900 respektive 1 900. Socialstyrelsen har befogenhet att, om synnerliga skäl därtill äro, medgiva förhöjning av statsbidraget så att fullt statsbidrag till en heltidsanställd hemvårdarinna kan tillerkännas kommun, vars befolkningstal överstiger 2 400 respektive 1 300. Socialstyrelsen har nu föreslagit borttagandet av samtliga nu ifrågavarande begränsande bestämmelser. Jag är medveten om att behovet av hemvårdarinnor varierar inom olika kommuner samt att avsevärda svårigheter med hänsyn till kommunindelningen

kunna föreligga att erhålla lämpligt avpassade verksamhetsområden för hemvårdarinnorna. Å andra sidan synes det angeläget, att den sociala hemhjälpens utbyggnad sker någorlunda likformigt inom städer respektive landskommuner. På grund härav är jag icke beredd att nu föreslå helt borttagande av begränsningsbestämmelserna utan endast en uppmjukning av desamma i det att socialstyrelsens befogenhet att, där synnerliga skäl föreligga, göra avvikelser från huvudreglerna utsträcker att gälla oavsett kommunens invånarantal. Då statsbidrag redan beviljats för kalenderåret 1947, synes denna ändring böra äga tillämpning för tiden fr. o. m. den 1 januari 1948. I övrigt synes ifrågavarande spörsmål böra upptagas till övervägande i samband med den prövning av riktinjerna för verksamheten på längre sikt, varom jag förut talat.

Det av landskommunernas förbund föreslagna borttagandet av nu gällande föreskrift om förskottsutbetalning av statsbidrag synes böra genomföras redan innevarande år.

Då statsbidrag till avlönande av hemvårdarinnor utbetalas i efterskott för kalenderår erfordras under budgetåret 1947/48 medelsanvisning till verksamheten under kalenderåret 1947. Med tillämpning av vad jag förut anfört beräknar jag medelsbehovet på följande sätt.

Bidrag kunna utgå till högst 2 000 heltidsanställda hemvårdarinnor med 500 kronor för första halvåret och 700 kronor för andra halvåret. Om fullt statsbidrag utgår i samtliga fall bli kostnaderna härför ($2\,000 \times 500 + 2\,000 \times 700$) 2 400 000 kronor.

Socialstyrelsen har upplyst, att ca 1 000 hemvårdarinnor under kalenderåret 1947 bli berättigade till ålderstillägg. Kostnaderna härför beräknar jag till ($1\,000 \times 150$) 150 000 kronor.

Enligt vad jag inhämtat från socialstyrelsen torde högst ca 100 hemvårdarinnor bli berättigade till ödemarkstillägg. Då dessa komma att utgå endast för andra halvåret, kunna kostnaderna härför beräknas till (100×200) 20 000 kronor.

Tillhoppa skulle sålunda till statsbidrag till avlönande av hemvårdarinnor erfordras ($2\,400\,000 + 150\,000 + 20\,000$) 2 570 000 kronor. Då fullt statsbidrag icke torde utgå i samtliga fall, anser jag anslagsäskandet kunna begränsas till 2 400 000 kronor.

Frågan om förbättring av hemvårdarinnornas pensionsförmåner torde komma att anmälas av chefen för finansdepartementet.

Beträffande reservationsanslaget till prov- och kompletteringskurser för hemvårdarinnor har socialstyrelsen föreslagit, att medel skola anvisas för anordnande av tre månaders kurser för högst 500 personer. Häremot har jag icke någon erinran. Icke heller mot den av socialstyrelsen till 150 000 kronor beräknade utbildningskostnaden har jag någon erinran.

Socialstyrelsen har föreslagit, att maximibeloppet till stipendier skall höjas från 45 till 75 kronor för månad. Det för folkhögskolor och yrkesundervisningsanstalter gällande maximibeloppet är emellertid 90 kronor för månad. Då det synes lämpligt, att samma regler rörande stipendiegivning tillämpas vid kurserna för hemvårdarinnor och vid nämnda utbildningsanstalter, föreslår jag, att maximibeloppet för stipendier vid kurserna höjes till 90 kronor för månad. Till följd härav torde kostnaden för stipendier, som av socialstyrelsen beräknats till 112 500 kronor, bära uppräknas med 10 000 kronor.

Med hänsyn till angelägenheten av att trots föreliggande brist på arbetskraft kunna erhålla ett tillräckligt antal väl meriterade sökande till utbildningskurserna för hemvårdarinnor tillstyrker jag, att det för annonsering och reklam avsedda beloppet höjes från 4 000 till 6 000 kronor.

Sammanlagda kostnaden skulle sålunda utgöra (150 000 + 122 500 + 6 000) 278 500 kronor. Med hänsyn till vad som upplysts rörande beräknad reservation å anslaget, synes medelsbehovet för budgetåret 1947/48 dock kunna begränsas till 210 000 kronor.

Hemställan.

Under hänvisning till det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna, att reglerna rörande statsbidrag till den sociala hemhjälpverksamheten ändras i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående förordat;

dels medgiva, att under kalenderåret 1948 statsbidrag må utgå för högst 2 500 heltidsanställda eller däremot svarande antal deltidsanställda hemvårdarinnor;

dels under V huvudtiteln till *Bidrag till avlöande av hemvårdarinnor* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 2 400 000;

dels ock under V huvudtiteln till *Prov- och kompletteringskurser för hemvårdarinnor* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 210 000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen

Ur protokollet:
Sven Sigurdson.